

Термінографічна критика: структурні підрозділи й термінологічне поле метамови

TETJANA OLEKSIJIVNA PETROVA

*Kharkiv National Agrarian University named after V. V. Dokuchaiev,
Kharkiv region, Kharkiv district, p/o »Dokuchaievskе-2«,
UA – 62483 Kharkiv, t.petrova.science@gmail.com*

1.01 Izvirni znanstveni članek – 1.01 Original Scientific Article

Članek preučuje strukturo terminografske kritike kot neodvisnega znanstvenega področja. Ugotovljeno je, da je terminografska kritika hierarhično sistematizirano področje znanja, ki je sestavljeno iz (1) teorije in zgodovine terminografske kritike ter (2) prakse terminografske kritike. Terminografska kritika tesno sodeluje z različnimi znanostmi, oblikuje se na podlagi sistema njihovega znanja. Modelirana struktura metajezika terminološkega polja terminografske kritike priča o oblikovanju njegovega pojmovnega aparata. Njeno terminološko polje določajo naslednje ravni: makropolje je *terminografska kritika*, organizirata pa ga dve terminološki mikropolji – *teorija, zgodovina terminografske kritike* in *praksa terminografske kritike*, ki zapolnjujeta ustrezne terminološko-semantične skupine. Pojemovno jedro terminološkega polja metajezika terminografske kritike tvorijo njegovi osnovni termini.

The article deals with the structure of terminographic criticism as an independent scientific direction. It is found that terminographic criticism is a hierarchically systematised subject area which integrates two sections: 1) the theory and history of terminographic criticism, 2) the practice of terminographic criticism. Terminographic criticism closely interacts with different sciences and is formed on the basis of the system of their qualitative knowledge. The simulated structure of the metalanguage terminological field of the terminographic criticism proves the formation of its conceptual apparatus. The following levels define its terminological field: the macrofield is “the terminographic criticism”, which is organised by two terminological microfields – “the theory and history of terminographic criticism” and “the practice of terminographic criticism” which constitute correspondent terminological and semantic groups. The conceptual core of the terminological field of the metalanguage terminographic criticism is formed by its basic terms.

Ključne besede: termin, terminografska kritika, terminološko polje, makropolje, mikropolje, terminološko-semantična skupina

Key words: term, terminographic criticism, terminological field, macrofield, microfield, terminological and semantic group

0 Вступ

Сучасні науки формуються як поліструктурні утворення, складники якої перетинаються та взаємодіють один з одним. Наукові знання певної галузі – різнорівнева організація відомостей безлічі інших наук.

Сьогодні, на поч. ХХІ ст., в українському й зарубіжному мовознавстві терміноодиночку *термінографічна критика* фактично не використовують. Натомість лише спорадично вживають терміни *наукова критика*, *критика словників* й *рецензія на термінологічний словник*. Це засвідчує нагальну потребу перегляду структури науки термінологічної лексикографії, з якою пов'язаний розвиток критики термінографічних видань – термінографічної критики.

Витоки українського спеціального словникарства, як відомо, сягають поч. 50-х рр. ХІХ ст. (О. Покорський-Жоравко «Словничок бджільницьких термінів», 1851 р.) (Петрова 2019: 21), утім найменування *термінологічна лексикографія* на позначення цього напрямку почали застосовувати лише в 70-х рр. ХХ ст., до того ж сьогодні його витіснила назва *термінографія*. Це підтверджує активне функціонування термінологічної лексикографії, а також пошук і відбирання кращого варіанта її спеціального найменування.

В Україні початок розвитку термінографічної критики як самостійного напрямку відстежуємо у 20-х рр. ХХ ст., що пов'язуємо з виходом рецензій на сторінках *Вісника Інституту української наукової мови* (1928, 1930) на спеціальні словники й довідники. Однак сьогодні на позначення критичного аналізування термінологічних словників немає уніфікованої назви. На поч. ХХІ ст. серед напрямів лексикографії українські науковці виділяють наймолодшу галузь словникарства – *наукову лексикографічну критику* (Гордієнко 2011: 67). Білоруські мовознавці розглядають у складі слов'янської метатермінографії напрям *наукову критику словників* (Щербин 2007: 3). Польські науковці виокремлюють у структурі загальної лексикографії *критику словників* (Piotrowski 2001: 32). Словенські дослідники визначають *критику* як паралельне словенській лексикографії явище, що зайняло важливе місце за останні два століття (Merše 2015: 51).

Ураховуючи, що критика термінологічних словників практично виокремилася як самостійний розділ (має власні об'єкт предмет, завдання, методи, функції і базовий жанр рецензію /Петрова 2018/) термінографії, то пропонуємо на позначення розділу термінографії, що вивчає особливості конкретних термінологічних словників, форми та способи лексикографічного репрезентування термінологічного матеріалу, запровадити й використовувати спеціальне найменування *термінографічна критика*.

Мета статті – детально вивчити структуру наукового напрямку термінографічної критики, виділити її складники; висвітлити теоретичні аспекти розуміння поняття «метамова»; змодельовати термінологічне поле метамови термінографічної критики.

1 Метамова науки: теоретичні аспекти

Питання метамови науки є надзвичайно важливим і складним, потребує всебічного дослідження. Від точності окреслення змісту спеціального поняття й відповідного його найменування, а також розпізнаваності залежать якість і цінність виконаного наукового дослідження, його адекватне й зацікавлене сприйняття науковою спільнотою.

Другу пол. XX – поч. XXI ст. можна назвати «метaperіодом», оскільки впродовж зазначеного періоду в різних наукових галузях досить активно використовують терміноутворення з елементом *мета-*, що означає, як відомо, «через», «після», порівн.: *метабазис, метагенез, металогіка, метатезис, метатеорія, метафізика* та ін. Терміноодиниці із зазначеним афіксом спочатку з'явилися в метамові точних наук. Поняттєво-термінологічний апарат лінгвістичних наук теж розбудовується через активізування цього компонента, напр.: *метакомунікація, металінгвістика, метамова, метапоетика, метатекст, метафраза* та ін.

Дослідження метамови термінографічної критики є нагальним, оскільки наявність відповідної метамови стане свідченням високого рівня розвитку й еволюції цієї галузі спеціального знання. Тому визначення поняття *метамова термінографічної критики* є необхідним для подальшого ним оперування.

Сучасна українська лінгвістика пояснює поняття «метамова» як

мову наукового або філософського дослідження, що розглядає іншу мову; «мова» іншого порядку, особлива семіологічна система, уживана в тому разі, коли мова постає як мова-об'єкт дослідження, як об'єкт аналізу; штучна мова, що утворює іншу мову, слугує для опису мови як об'єкт дослідження (Загнітко 2012: 176).

Зарубіжна лінгвістика також визначає метамову як мову «другого порядку», тобто таку мову, що описує мову-об'єкт, власне об'єктом якої є зміст і вираження іншої мови (Ахманова 2001: 3). Отже, метамова є винятковим утворенням, феноменом. Метамова – форма кодових знаків, що репрезентують наукові знання певної галузі.

Як корелятив до поняття «метамова» розглядаємо поняття «метатекст», який кваліфікуємо як текст про текст. Від часу виникнення, з другої пол. XX ст., до сьогодні аналізоване поняття є доволі дискусійним, спричиняє численні наукові обговорення й існування різних підходів до його осмислення (А. Потебня, Р. Якобсон, М. Бахтин, Ю. Лотман та ін.). Наприклад, розмірковуючи над терміном *метатекст*, Анна Вежбицька стверджує, що практично в кожному тексті існує метатекст, порівн.: «Метатекстові нитки можуть виконувати найрізноманітніші функції. Вони пояснюють «семантичний візерунок» основного тексту, з'єднують різні його елементи, підсилюють, скріплюють» (Вежбицкая 1978: 421). Спираючись на таке потрактування, в аспекті досліджуваного питання поняття «метатекст» розуміємо як спеціальний текст – текст рецензії, – написаний про термінологічний словник метамовою термінографічної критики, із чіткою композицією. Відповідно, текст публікації оцінювального характеру (рецензії) уважаємо метатекстом і репрезентантом критичного дискурсу. Отже, метамова зреалізовується в метатексті певного дискурсу.

Найменшою одиницею метатексту / метамови вважаємо *метаодиницю*. Учені пояснюють терміни як (а) слова (словосполучення) метамови науки і її розділів, а також (б) слова, що позначають спеціальні реалії галузей конкретної практичної діяльності людини (Баранов 2003: 89). Отже, опорні терміни певної науки – це *метаодиниці*, що через відповідні метапоняття

репрезентують її метамову як метасистему. *Метасистему* при цьому розуміємо як чітко побудовану єдність метапонять формалізованої мови.

Системність спеціальної мови відображає системність її поняттєвого поля. Система понять значно чіткіша, ніж система термінів. Терміни, на відміну від загальноживаних слів, належать до термінологічного поля.

В українській та зарубіжній науковій літературі існує низка праць, що присвячені вивченню семантичних полів у термінології, при цьому функціують такі поняття: «поле», «семантичне поле», «лексико-семантичне поле», «спеціальне поле», «термінополе», «термінологічне поле» та ін. *Термінологічне поле* – «уніфікована за системними основами багаторівнева класифікаційна структура, що об'єднує терміни сфери однорідної професійної діяльності» (Морозова 2004: 97).

Термінологічне поле науки за своєю суттю є її макрополем, яке формують його мікрополя, що відповідно наповнюють терміно-семантичні групи. Уважаємо за необхідне розрізнити використання поширеного терміна *лексико-семантична група* лише стосовно опису структури загальномовної лексики, а для термінологічної системи певної науки – *терміно-семантична група*. Одноименне поняття розуміємо як сукупність спеціальних одиниць, пов'язаних певними семантико-парадигматичними відношеннями й об'єднаних спільною семантичною ознакою.

Моделювання термінологічного поля метамови термінографічної критики потребує уявлення й розуміння специфіки структурування її наукових знань, тобто врахування ієрархічного упорядкування можливих її підрозділів.

2 Структура *термінографічної критики* як самостійного наукового напрямку, її зв'язок з іншими науками

У сучасних наукових студіях спостерігаємо розрізнення теоретичних, історичних і практичних напрямів термінографії. Беручи до уваги цю тенденцію, а також наявність опозиції *лексикографія* і *металексикографія*, *термінографія* і *метатермінографія* (Казимириова 2017: 216), пропонуємо запровадити терміноодиницю *теорія термінографічної критики* на позначення підрозділу термінографічної критики, що займатиметься розробленням методології і принципів (алгоритму) оцінювання термінологічних словників. Невіддільною частиною теорії є *історія термінографічної критики*. Вони функціують у тісній взаємодії, формуючи теорію розвитку цієї науки. Звісно, теоретичні засади такої діяльності гіпотетично повинні бути узгоджені з головними положеннями метатермінографії задля створення інваріантної моделі якісного фахового словника. На позначення практичної діяльності з експертування термінологічних словників щодо їхньої відповідності розроблюваним моделям певного типу, необхідно ввести до наукового обігу терміноодиницю *практика термінографічної критики*.

Генетично термінографічна критика пов'язана з іншими розділами термінографії – метатермінографією, тобто теоретичною термінографією (теорія та історія термінографії), та практичною термінографією (створення словників) (див. рис. 1).

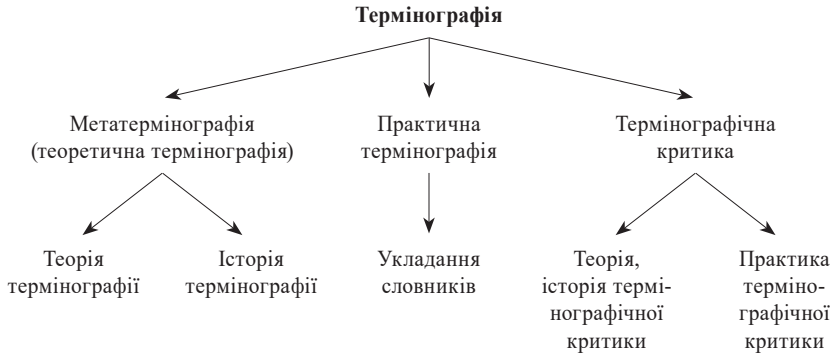

Рис. 1. Ієрархічно-структурна система термінографії та її розділу термінографічної критики

Отже, усі складники термінографії тісно взаємопов'язані між собою, забезпечують цілісність науки та її функціонування. Аналіз особливостей структури термінографічної критики як галузі знань, схематичне її зображення дають змогу стверджувати, що вона ієрархічно систематизована, інтегрує два підрозділи.

Науковий напрям термінографічної критики вибудовує зв'язки з низкою різних наук, з якими взаємодіє та перетинається, це, зокрема: термінографія, термінознавство, мовознавство, лінгвоаксіологія, лінгвістична експертологія, наукова комунікація, джерелознавство та ін.

Зв'язок *термінографії* з термінографічною критикою надзвичайно тісний, оскільки остання вийшла з її лона, відповідно вони мають споріднене теоретичне підґрунтя. Так, якщо термінографія вивчає принципи й методи упорядкування термінів за допомогою словників, тобто опису термінологічної лексики як терміносистеми, то термінографічна критика діагностує словники на відповідність цим принципам та методам репрезентування в них терміноодиниць галузі як поняттєвої єдності.

Критика термінографічних видань повністю орієнтується на вироблені сучасним *термінознавством* тенденції. Під час оцінювального вивчення спеціального словника увага критиків повинна бути сфокусована на таких аспектах: 1) надавання переваги терміноодиницям питомого походження; 2) використання національних ресурсів під час термінотворення; 3) пошук кращої форми з урахуванням норми в термінології; 4) відстеження точності дефініювання терміна; 5) упорядкування термінів як термінологічної системи.

Термінографічна критика спирається на напрацювання різних наукових розділів *мовознавства*. Наприклад, якщо тип термінологічного словника перекладний, то його експертування необхідно здійснювати за такими векторами: акцентологія – аналізування інформації щодо нормативності наголошування одиниць; фонетика – відстеження правильності фонетичного відтворення терміна; морфологія – визначення правильності граматичної характеристики терміноодиниць; етимологія – установлення достовірності

відомостей про походження, а також указівки на наявні омонімію, синонімію, антонімію, полісемію, паронімію чи гіперо-гіпонімію.

Оцінювальний підхід до аналізування словників, з'ясування його цінності зумовлені впливом основних постулатів *лінгвоаксіології* (розділу лінгвофілософії), що набула широкої популярності й глобального виміру в ХХ ст. (ЕСУ 2001: 308–310). Як наслідок експертування словників відбувається через призму категорії оцінки (див. про це: Космеда 2000), в основу критичного діагностування термінографічних видань покладено критерії оцінки концепції словника, кількості і якості інформації у словнику, установлення наукової цінності словника тощо (Петрова 2018: 211–212).

Критичне аналізування фахового словника й *лінгвістичне експертування* є сучасними рівнозначними практиками оцінювання спеціальних текстів. Ці практики, як видається, не можуть мати жодних взаємозв'язків, але їх об'єднують такі чинники: 1) термінологічний словник як довідкове видання, що є інструментом розв'язання конфліктної ситуації і об'єктом різнорівневого експертування; 2) прийоми / методи аналізування, тобто оцінювання загальної композиції текстів на відповідність вимогам до праць такого типу, дослідження якості їхніх компонентів, установлення достовірності інформації в них; 3) офіційність і публічність підсумку вивчення якості праць – рецензії на термінологічний словник та лінгвістичної експертизи, що є вторинними текстами.

Важливу роль у поширенні наукової інформації, отриманої внаслідок критичного експертування термінологічних словників, відіграє *наукова комунікація*. Так, фахове спілкування стосовно якості словників може відбуватися не лише в ході конференцій, під час роботи певної її секції, а передусім через опубліковані рецензії – статті критичного змісту. Наукова комунікація щодо словника може розгорнутися на сторінках фахових журналів та набути характеру діалогу, дискусії чи полеміки. Важливість публічного наукового обговорення недоліків у репрезентуванні певних параметрів словника полягає в потенційній можливості пошуку його інваріантної моделі (Петрова 2019).

Критика спеціальних словників також спирається на напрацювання *джерелознавства* стосовно способів і методів вивчення джерел. В основі аналізування термінологічного словника «віддзеркалюється» методика дослідження джерел: 1) зовнішня критика джерела (час і місце його створення; мотиви та обставини створення джерела; праці, на ґрунті яких сформоване джерело); 2) внутрішня критика джерела (витлумачення змісту джерела, установлення його фактичної цінності, орієнтування автора на питому українську / запозичену лексику, відстеження ієрархічної організації понять тощо); 3) визначення ступеня достовірності зібраного матеріалу; 4) виявлення ступеня інформативності й можливостей джерела (Казимирова 2014: 267).

Викладене вище дає змогу зробити висновок, що термінографічна критика є комплексною наукою, що займається теорією, історією і практикою експертування словників, формується на основі врахування системи якісних знань різноманітних наук. Відповідно, метамова термінографічної критики є неоднорідною, її створюють терміни перерахованих наук, що мають споріднену теоретичну основу. Однак метамова критики термінографічних видань має власні терміноодиниці й відповідні поняття.

3 Метамова термінографічної критики: термінологічне поле

Метамова термінографічної критики на сьогодні, на жаль, не має лексикографічного опису. Це визначає нагальну потребу окреслення її меж, необхідність опису, а відповідно, її кодифікування й уніфікування. «Урегульована та узгоджена термінологія має важливе значення для ефективної комунікації серед професіоналів» (Karer 2015: 22).

Термінографічна критика – це спеціальний науковий напрям, що має власний об'єкт опису – термінологічний словник, для оцінювання якого потрібен спеціальний інструментарій – поняттєво-термінологічний апарат.

Аналіз теоретичної літератури й практичних досліджень стосовно критичного аналізу фахових словників дав змогу відстежити терміни та їхні поняття, що створюють термінологічне поле термінографічної критики. Значна кількість термінодиниць досліджуваного напрямку, як з'ясувалося, ретермінологізована з різних наук: термінографії, термінознавства, мовознавства, лінгвоаксіології, лінгвістичної експертології, наукової комунікації, джерелознавства та ін. Терміни названих галузей знань, потрапляючи до термінологічного поля термінографічної критики, стають залежними від нього, їхні поняття довантажуються спеціальним значенням для передавання професійної інформації, відбувається переважно розширення спеціального значення термінів.

Для репрезентування термінологічного поля метамови термінографічної критики необхідно вибудувати її терміни в певну систему. Поняттєво-термінологічний апарат аналізованого наукового напрямку критики можна характеризувати як самостійну систему, що має багаторівневу структуру.

Урахування розробленої структури науки термінографічної критики дає змогу виділити такі рівні її термінополя: макрополе – «термінографічна критика», його формують два термінологічних мікрополя – «теорія, історія термінографічної критики» і «практика термінографічної критики». Виокремлені мікрополя наповнюються відповідні терміно-семантичні групи (далі – ТСГ). Кожну ТСГ створює сукупність термінологічних одиниць, що пов'язані парадигматичними, синтагматичними відношеннями й об'єднані спільною семантичною ознакою.

Теорія, історія термінографічної критики – це підрозділ термінографічної критики, що займається формуванням теоретичних основ і принципів експертування термінологічних словників з урахуванням досвіду діяльності. У термінологічному мікрополі «теорія, історія термінографічної критики» виділяємо сім ТСГ груп: 1) «жанрові форми рецензії на термінологічний словник» (*одноосібні рецензії, колективні рецензії; мінірецензії /рецензія-репліка, рецензія-анотація/, стилі рецензії /рецензія-відгук/, й розгорнуті рецензії /рецензія-стаття аналітичного характеру/, полірецензія, монорецензія*); 2) «композиція рецензії на термінологічний словник, її компоненти» (*інваріантна модель композиції рецензії на термінологічний словник, композиція рецензії на термінологічний словник, компоненти композиції рецензії /заголовок, вступ, основна частина, висновки/, субкомпоненти її певного компонента*); 3) «термінологічні словники, їхня типологія» (*галузеві словники,*

вузькогалузеві словники, багатогалузеві словники, дефінітивні словники, дефінітивно-перекладні словники, перекладні словники, електронні словники, паперові словники, енциклопедичні); 4) «параметри інваріантної моделі термінологічного словника» (магаструктура словника, макроструктура словника /передмова, інструкція з користування, додатковий матеріал, джерела, реєстр словника/, мікроструктура словника, або терміностація /заголовний термін, варіанти терміна, початкова форма заголовного терміна, ремарка, етимологічна довідка, дефініція, полісемія, синонімія, гіперо-гіпонімія, антонімія/); 5) «алгоритм поетапного оцінювання термінологічного словника» (аналіз магаструктурних частин словника на відповідність принципам їхньої побудови, експертизування реєстрових терміноодиниць щодо відповідності вимогам до термінів, аналіз мікроструктури словника за критерієм ефективності репрезентування інформації, оцінювання мікроструктурних параметрів словника за критерієм якості їхнього подання); 6) «критерії оцінювання параметрів термінологічного словника» (критерій оцінки концепції словника, критерій оцінки кількості інформації у виданні, критерій оцінки якості інформації у словнику, критерій оцінки ефективності репрезентування інформації у спеціальному виданні, критерій установалення наукової цінності словника, критерій відповідності словника запитам користувачів, критерій наслідування лексикографічних традицій); 7) «науки» (лінгвоаксіологія, джерелознавство, лінгвістична експертологія, лексикографія, мовознавство, наукова комунікація, термінографія, термінознавство) (див. рис. 2).

Практика термінографічної критики – підрозділ термінографічної критики, що займається оцінюванням термінологічних словників, відстеженням і систематизуванням недоліків стосовно репрезентування їхніх параметрів, створенням і опублікуванням рецензій на термінографічні видання з метою контролю їхньої якості.

Термінологічне мікрополе «практика термінографічної критики» містить такі сім ТСГ: 1) «виконавець термінологічної рецензії» (критик термінологічного словника, рецензент-термінограф, рецензент-мовознавець, рецензент-фахівець); 2) «рецензія на термінологічний словник» (постпублікаційна рецензія, критична стаття, дискусія, полеміка, негативна / позитивна рецензія); 3) «процеси, дії» (рецензування термінологічного словника, експертування якості параметрів термінологічного словника, оцінювання ефективності репрезентування інформації у спеціальному виданні, нормування термінології, кодифікування термінів); 4) «термінологічні словники, їхня типологія» (галузеві словники, вузькогалузеві словники, багатогалузеві словники, дефінітивні словники, дефінітивно-перекладні словники, перекладні словники, електронні словники, паперові словники, енциклопедичні); 5) «термін як складник терміносистеми» (термін, термінологія, терміносистема, термінологічне поняття, варіант терміна, питомий термін, чужомовний термін, синонімний термін, антонімний термін, родовий термін, видовий термін); 6) «алгоритм поетапного оцінювання термінологічного словника» (аналіз магаструктурних частин словника на відповідність принципам їхньої побудови, експертизування реєстрових терміноодиниць щодо відповідності вимогам до термінів, аналіз мікроструктури словника за критерієм

ефективності репрезентування інформації, оцінювання мікроструктурних параметрів словника за критерієм якості їхнього подання); 7) «журнали, у яких публікують рецензії на термінологічні словники» (наукові журнали академічного рівня, наукові журнали неакадемічного /науково-популярного/ рівня, паперові наукові журнали, електронні наукові журнали) (див. рис. 2).

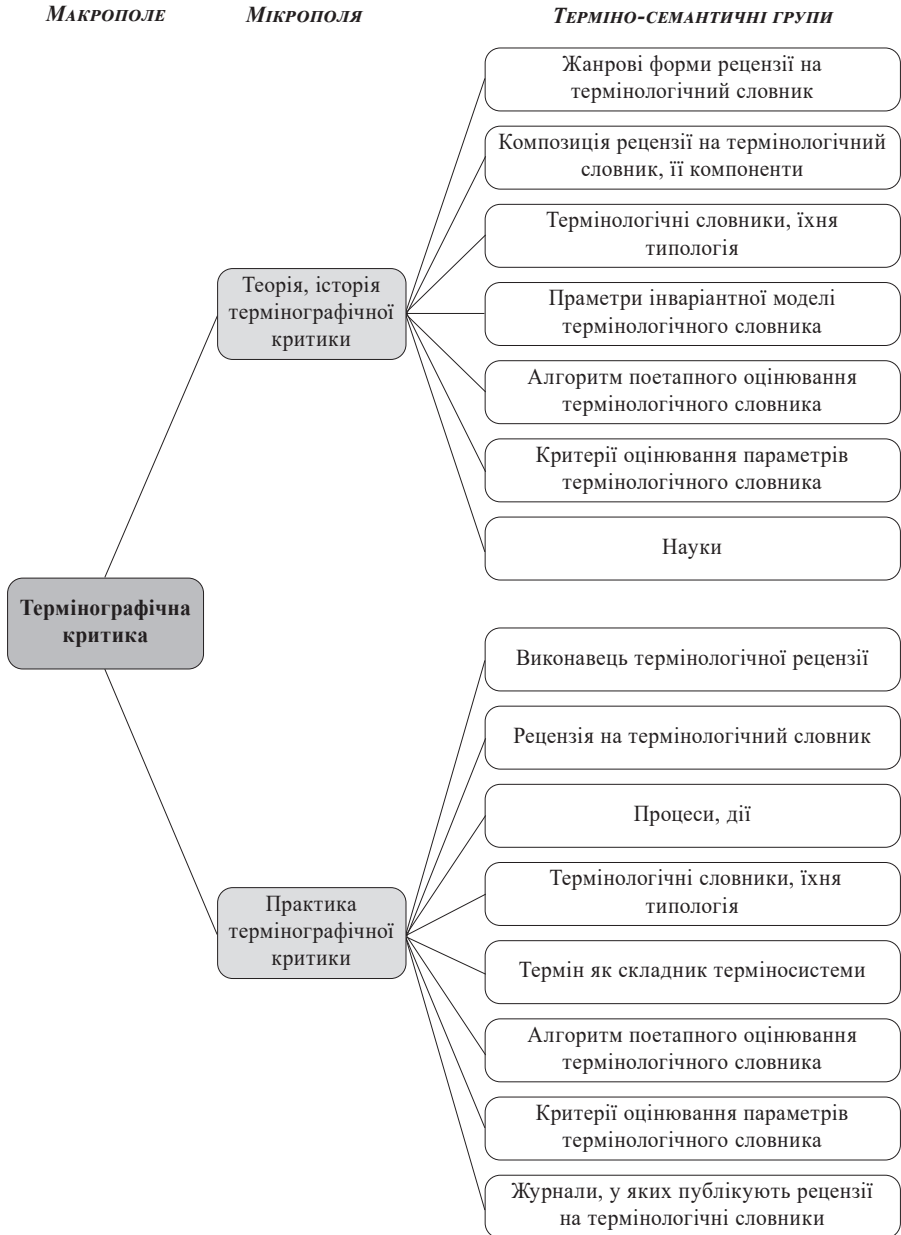

Рис. 2. Структура термінополя метамови термінографічної критики

Спільними для аналізованих термінологічних мікрополів галузі, як бачимо, є такі ТСГ: «термінологічні словники, їхня типологія», «алгоритм поетапного оцінювання термінологічного словника», «критерії оцінювання параметрів термінологічного словника». Повторюваність цих груп у мікрополях «теорія, історія термінографічної критики» й «практика термінографічної критики» зумовлена метою та об'єктом термінографічної критики, а головно єдністю її теорії і практики. Термінологія досліджуваної метамови має системно-польовий характер.

Поняттєве ядро термінополя метамови термінографічної критики формують базові поняття саме повторюваних (названих вище) ТСГ. Терміноодиниці на периферії більш активно взаємодіють з іншими термінополями суміжних наук.

Розглядувана термінологія не вичерпується названими ТСГ, але вони основні й охоплюють найуживаніші терміни, що формують термінополе «термінографічна критика». Аналізована терміносистема, зрозуміло, не є закритою, вона постійно взаємодіє з іншими науками й гіпотетично може розбудовуватися новими термінами й відповідними поняттями.

4 Висновки

Термінографічна критика є самостійним науковим напрямом з тривалою історією (від 20-х рр. ХХ ст.), теоретичними напрацюваннями й практичною діяльністю. Ця ієрархічно структурована галузь наукових знань об'єднує два підрозділи: 1) теорія, історія термінографічної критики, що займається виробленням теоретичних засад і принципів експертування термінологічних словників з урахуванням досвіду діяльності; 2) практика термінографічної критики, у межах якої здійснюють експертування термінологічних словників, виявляють і систематизують відхилення щодо репрезентування їхніх параметрів, створюють і публікують результати рецензування термінографічних видань з метою контролю їхньої якості.

Метамова термінографічної критики утворюється на основі якісних знань суміжних наук, що мають споріднене теоретичне підґрунтя. Структурно термінополе метамови термінографічної критики охоплюють такі рівні: макрополе – «термінографічна критика», його організують два термінологічні мікрополя – «теорія, історія термінографічної критики» і «практика термінографічної критики». Виділені мікрополя наповнюють, відповідно, по сім терміно-семантичних груп. Термінополе метамови аналізованої науки вирізняє ядро базових понять, що окреслюють такі ТСГ: «термінологічні словники, їхня типологія», «алгоритм поетапного оцінювання термінологічного словника», «критерії оцінювання параметрів термінологічного словника». Змодельована структура термінополя метамови термінографічної критики засвідчує сформованість її поняттєвого апарату. Її внутрішній устрій організований за зразком класичних наук, у яких теорія, історія та практика взаємодіють в усталеному порядку.

Перспективним є вивчення походження, структури, способів творення термінів метамови термінографічної критики, а також дослідження системних

(парадигматичних, синтагматичних та епідигматичних) відношень у термінології цього наукового напрямку.

ЛІТЕРАТУРА

Ольга Сергеевна АХМАНОВА, 2010: *Словарь лингвистических терминов*. 5-е изд. Москва: Книжный дом «Либриком».

Анатолий Николаевич БАРАНОВ, 2003: *Введение в прикладную лингвистику*. 2-е изд., испр. Москва: Едиторила УРСС.

Анна ВЕЖБИЦКАЯ, 1978: Метатекст в тексте. *Новое в зарубежной лингвистике VIII: Лингвистика текста*, 402–421.

Наталія ГОРДІЄНКО, 2011: Сучасна лексикографія як об'єкт лінгвістики. *Українська мова* 3, 67–73.

Анатолий ЗАГНІТКО, 2012: *Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни*. Донецьк: ДонНУ. 2.

Ірина Андріївна КАЗИМИРОВА, 2017: Актуальні проблеми сучасної лінгвотермінографії. *Термінологічний вісник* 4, 214–226.

Ірина КАЗИМИРОВА, 2014: Історична термінографія в контексті лінгвістичного джерелознавства. *Мова і культура* 17/П, 265–271.

Тетяна КОСМЕДА, 2000: *Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки*. Львів: Львівський нац. ун-т ім. Івана Франка.

Лидия Александровна МОРОЗОВА, 2004: *Терминознание: Основы и методы*. Москва: ГНО «Прометей» МПГУ.

ЕСУ, 2001 = *Енциклопедія сучасної України*. Т. 1: «А». Гол. редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк та ін.; Ін-т енциклопедичних досліджень НАН України. Київ.

Тетяна Олексіївна ПЕТРОВА, 2018: Українська термінографічна критика: від витоків до сучасності. *Науковий вісник Нац. ун-ту біоресурсів і природокористування України. Серія: Філологічні науки* 292, 208–217.

Тетяна ПЕТРОВА, 2019: Рецензія на термінологічний словник: експертиза, професійний діалог і наукова дискусія. *Лінгвістичні студії* 38, 84–88.

Вячеслав Константинович ЩЕРБИН, 2007: Вклад О.Н. Трубочева в развитие научной критики словарей. *Вопросы языкознания* 5, 3–21.

Majda MERŠE, 2015: Slovensko slovaropisje in kritika. *Slavia Centralis* 8/1, 51–74.

Tadeusz PIOTROWSKI, 2001: *Zrozumieć leksykografię*. Warszawa: Wydawnictwo PWN.

Мойца ŽAGAR KARER, 2015: Terminologišče – kraj, kjer terminolog išče. *Slavia Centralis* 8/1, 22–33.

TERMINOGRAFSKA KRITIKA: STRUKTURNI RAZDELKI IN TERMINOLOŠKO POLJE METAJEZIKA

Terminografska kritika je znanost, ki proučuje značilnosti terminoloških slovarjev, oblike in metode leksikografske reprezentacije terminološkega gradiva. Terminografska kritika je neodvisno znanstveno področje z dolgo zgodovino (od dvajsetih let 20. stoletja), s teoretičnimi osnovami in praktičnimi dejavnostmi.

To hierarhično strukturirano področje znanstvenega znanja združuje dva razdelka: (1) teorija, zgodovina terminografske kritike, ki se ukvarja z razvojem principov pregleda terminoloških slovarjev ob upoštevanju izkušenj; (2) praksa terminografske kritike, v okviru katere se pregledujejo terminološki slovarji, prepoznavajo in sistematizirajo se odstopanja v predstavitvi njihovih parametrov, ustvarjajo in objavljajo se rezultati pregleda terminografskih publikacij z namenom nadzora njihove kakovosti.

Metajezik terminografske kritike se oblikuje na podlagi znanja sorodnih znanosti, ki imajo povezano teoretsko podlago. Strukturno terminološko polje metajezika terminografske kritike zajema naslednje ravni: makropolje – *terminografska kritika*, organizirata pa ga dve terminološki mikropolji – *teorija, zgodovina terminografske kritike* in *praksa terminografske kritike*. Izbrani mikropolji zapolnjujeta ustrezne terminološko-semantične skupine, od katerih vsaka ustvari nabor terminoloških enot, ki jih povezujejo paradigmatični in sintagmatični odnosi ter jih združuje skupna semantična značilnost.

Terminološko polje metajezika analizirane znanosti razlikuje jedro osnovnih pojmov, ki opredeljujejo naslednje terminološko-semantične skupine: terminološki slovarji, njihova tipologija; algoritem postopnega ocenjevanja terminološkega slovarja; kriteriji ocenjevanja parametrov terminološkega slovarja. Modelirana struktura terminološkega polja metajezika terminografske kritike priča o oblikovanju njegovega pojmovnega aparata. Njena notranja zasnova je organizirana po vzoru klasičnih znanosti, v katerih teorija, zgodovina in praksa sodelujejo v ustaljenem vrstnem redu.
